

Evolució de la ficció pròpia de TV3

Luisa Martínez¹

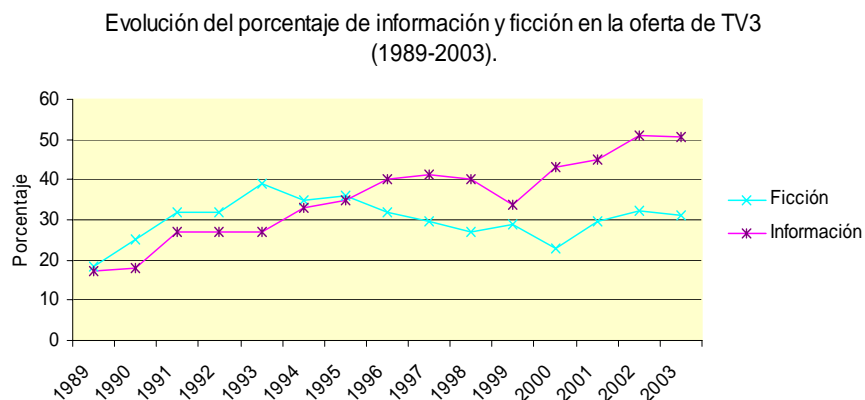
Luisa.martinez@uab.cat

¹ Professora Associada del Departament de Comunicació Audiovisual i Publicitat de la UAB, Integrant del Grup de Recerca en Imatge, So i Síntesi reconegut per la Generalitat de Catalunya com a grup consolidat (Grup 2005SGR00846) i adscrit al Departament de Comunicació Audiovisual i Publicitat de la Universitat Autònoma de Barcelona (<http://www.griss.org>).

1. Introducció

L'objectiu primordial d'aquest informe és fer una revisió de la producció pròpia de sèries de ficció de la cadena autonòmica TV3 amb la finalitat d'aportar un registre del macrogènere, que ens ajudi a comprendre la seva evolució i, a la vegada, ens permeti identificar quines són les apostes genèriques.

Les cadenes autonòmiques, creades a principis dels anys vuitanta, com Televisió de Catalunya, Euskal Irrati Telebista i Televisión de Galicia han desenvolupat estratègies i formes de produir molt diferents a les cadenes d'àmbit estatal. En aquest sentit, podem dir que és en les cadenes autonòmiques on es troben més diversitat i creativitat en els continguts, així com una facilitat intrínseca per l'experimentació amb nous formats televisius. No obstant això, la ficció i la informació són els macrogèneres que generen major producció de continguts en televisió, fenomen que es dona tant en l'àmbit televisiu espanyol com en l'europeu. Concretament a TV3, la ficció -des de finals dels anys vuitanta fins a mitjans dels noranta- esdevé, junt al gènere informatiu, en la protagonista de la oferta televisiva.

Elaboració pròpia a partir de les dades d'EUROMONITOR, obtingudes de l'article "TV3: una televisió 10 de qualitat i audiències masives." (Prado, E., Larrègola, G., en anuario GECA 2005:197)

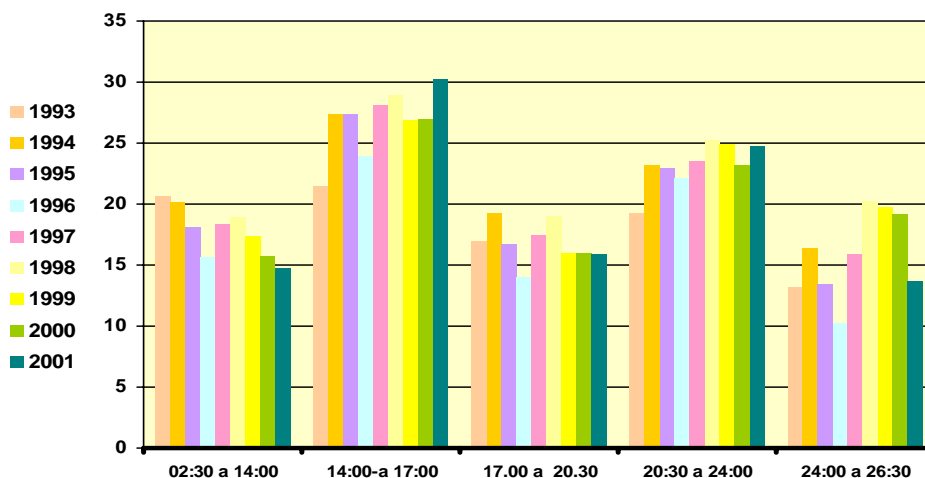
El protagonisme i la prevalença de la ficció a TV3 s'entenen, entre altres motius, perquè la liberalització del mercat televisiu a Espanya, en un principi, va activar el macrogènere tant de les cadenes públiques d'àmbit estatal com de les www.upf.edu/opa

autonòmiques. El repunt de la ficció que observem a la taula en la temporada 1993-1994 es deu, segurament, a l'estrena de la telenovel·la "Poble nou". En el segon quinquenni dels anys noranta, la informació es consolida amb una oferta del 40% en la programació de TV3 i augmenta fins a assolir un 50% entre els anys 2002 i 2003. Els macrogèneres: informació, ficció i esports són els plats forts de la programació de TV3.

Els primers anys de producció de ficció a TV3, segons Jaume Santacana i Oleguer Sarsanedas (1989), es resumeixen en retransmissions d'obres de teatre en directe i diferit, teatre registrat a plató, sèries dramàtiques, sèries d'humor, sèries infantils i juvenils, comèdies de situació, petits drames inserits en programes que no són de ficció i llargmetratges.

Poc a poc, TV3 s'aferma com una televisió autonòmica que produeix continguts propers i com una cadena que no cessa en la recerca constant de nous formats i continguts que, a més d'innovar, li permeten consolidar la seva audiència.

Consumo de TV3 en Cataluña por franjas horarias (Share).

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Anuari Sofres 1993-2001.

Segons les dades de l'anuari Sofres, contemplades al gràfic anterior, TV3 aferma dos nínxols d'audiència a Catalunya: l'horari de sobretaula i, en menor mesura, però igualment significatiu, el de *prime time*. En ambdós horaris, els productes que s'ofereixen són informatius i sèries de ficció de producció pròpia. Les telenovel·les són les protagonistes en l'horari de sobretaula i les *sitcoms* i/o sèries dramàtiques en el *prime time*.

La ficció a TV3 ha anat acumulant molts mèrits, que van des de la innovació de nous formats televisius en la seva graella programàtica, fins a la incursió, des de la seva creació, en la producció de formats que ja havien forjat història a Anglaterra, als Estats Units o a l'Amèrica del Sud.

2. La producció pròpia de ficció a TV3

La descripció de l'evolució de la ficció a la Televisió de Catalunya, en concret a TV3, no es pot realitzar sense la obligada lectura de dos llibres de Josep M. Baget i Herms: "Quaranta anys de televisió a Catalunya" (1999) i "La nostra. Vint anys de TV3" (2003), en els quals es detalla a consciència la creació del ens públic autonòmic i descriu l'evolució de la oferta televisiva dels canals de TVC. Aquests textos, juntament amb els Informes de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió de 1997 a 2005, les dades d'Euromonitor explotades en l'article d'Emili Prado i Gemma Larrécola (Pérez, J. (Dir.) et.al. 2005), dos articles elaborats per l'Observatori Europeu de la ficció Eurofiction (Vilches et al. 1999, 2002) i l'anuari Geca de 1998 al 2006, així com les pàgines oficials de les sèries, conformen la base de dades que ens permet configurar una cartografia de la producció pròpia de sèries de ficció a TV3. Mancant una informació oficial de la cadena que detalli amb exactitud quin és el nombre de sèries de ficció de producció pròpia i els seus títols, hem volgut realitzar un recorregut detallat i exhaustiu per la història d'aquest macrogènere amb l'objectiu d'oferir una idea el més propera possible a les dades precises. Per a això hem elaborat una base de dades amb les sèries de ficció pròpia produïdes per TV3 i amb les diferents productores catalanes, des de l'any 1984 a l'estiu de 2007.

La complexa varietat en la producció de ficció de TV3 ens obliga a registrar només les sèries de ficció produïdes per TV3, així com les coproduccions amb productores catalanes. A més, es troben fora del nostre registre i observació les produccions de ficció sense una emissió seriada, les coproduccions amb productores estrangeres o amb d'altres cadenes, els dibuixos animats, les sèries de base històrica-documental i la ficció realitzada amb tècniques i narrativa cinematogràfiques com les *tv movies*. En aquest sentit, quan en el text al·ludim a les sèries de ficció de producció pròpia, fem referència únicament a les registrades en la nostra observació i que responen a les característiques abans esmentades.

Així, la classificació de les sèries de ficció la vam portar a terme mitjançant el disseny d'una base de dades en la qual vam registrar en una fitxa cada una de les sèries. En aquesta fitxa especificuem el títol del programa, l'any de producció, el nombre de capítols, la data d'inici i fi d'emissió, macrogènere i gènere al qual pertany, espai i temps representat a la sèrie, nom del director, guionistes i protagonistes i una breu sinopsi de la ficció.

A l'hora d'establir quins han estat els primers en produir determinats formats, es creen algunes imprecisions quan es tracta d'ubicar, en el total de l'espectre televisiu espanyol, el lloc que cada mèrit ocupa. En qualsevol cas, si bé hem observat algunes vaguetats, aquestes han quedat expressades. També hem d'afegir que, degut a una forta tendència en la producció televisiva a la hibridació genèrica, algunes sèries que van ser classificades en un determinat gènere bé podrien figurar sota una altra nomenclatura. Malgrat tot, per tal d'acotar el nostre univers d'observació, ens hem decantat per registrar els següents gèneres: comèdies de situació, sèries d'humor, telenovel·les i sèries dramàtiques. En els quadres següents es troben les sèries de ficció que incloem en la nostra base de dades.

Sèries d'humor	Emissió
TRES ESTRELLES	1987
VINDREM A SOPAR	1990
ELS GRAU	1991
XOOF!	1994
DINAMITA	2000
ELL I ELLA	2001
TRILITA	2001
MAJORIA ABSOLUTA	2002

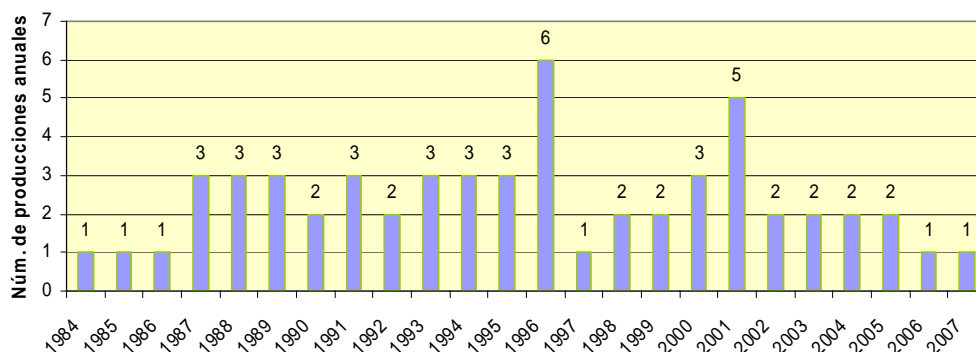
Telenovel·les	Emissió
POBLE NOU	1993
SECRETS DE FAMÍLIA	1995
NISSAGA DE PODER	1996
LABERINT DE OMBRES	1998
NISSAGA: L'HERÈNCIA	1999
EL COR DE LA CIUTAT	2000
VENTDELPLÀ	2004

Sitcoms	Emissió
CARME I DAVID, CUINA, MENJADOR I LLIT	1984
TOT QUEDA EN FAMÍLIA	1986
DE PROFESSIÓ A.P.I	1988
TOT UN SENYOR	1989
SÓC COM SÓC	1990
AVUI PER DEMÀ	1991
QUART SEGONA	1991
TERESINA, S.A.	1992
QUICO	1992
L'AGÈNCIA DE VIATGES	1993
I ARA QUÈ, XÈNIA?	1993
OH, EUROPA!	1994
OH, ESPANYA!	1996
PLATS BRUTS	1999
PSICO EXPRESS	2001
JET LAG	2001
L'UN PER L'ALTRE	2003
LO CARTANYÀ	2004

Sèries dramàtiques	Emissió
MECANOSCRIT DEL SEGON	1985
ORIGEN	
13 x 13	1987
CANDEL	1987
CRÒNICA NEGRA	1988
L'AVI BERNAT	1988
LA GRANJA	1989
ESTACIÓ D'ENLLA	1994
PEDRALBES CENTRE	1995
ROSA	1995
ROSA, PUNT I A PART	1996
ROSA, LA LLUITA	1996
SITGES	1996
EL JOC DE VIURE	1996
DONES D'AIGUA	1997
LAURA	1998
CRIMS	2000
DES DE EL BALCÓ	2001
TEMPS DE SILENCI	2001
MIRALL TRENCAT	2002
SETZE DOBLES	2003
PORCA MISÈRIA	2004
MAR DE FONTS	2006
LA VIA AUGUSTA	2007

Durant el període de 1984 a juliol de 2007, hem registrat un total de 57 produccions de ficció pròpia a TV3, xifra que equival a l'estrena de més de quatre produccions de ficció per any. En el gràfic següent hem classificat les produccions pròpies de ficció de TV3 a partir del seu any d'estrena.

Producció pròpia de ficció en TV3 (1985-2007).

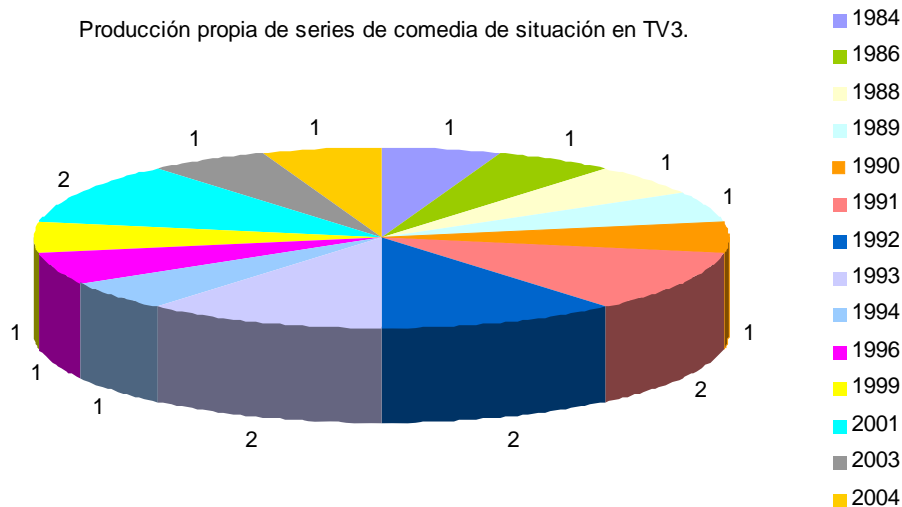
Elaboració pròpia a partir de dades obtingudes de Baget (1999, 2002), EUROMONITOR, obtingudes de l'article "TV3: una televisión 10 de calidad i audiencias masivas." (Prado, E., Larrègola, G., en anuario GECA 2005: 197), Informes de la CCRTV (1997-2005), Anuari Geca (1998 al 2006), Vilches et al. (1999, 2002).

Des de la seva creació, TV3 ha produït sèries de ficció pròpia i fins i tot ha estat pionera en la producció de formats, com la comèdia de situació i la telenovel·la (seguint el patró tradicional del gènere) en l'àmbit espanyol. És així com ha mantingut, durant el primer decenni de la liberalització del mercat televisiu (1990-2000), una oferta competitiva. Això ha provocat que TV3 es constitueixi com la cadena autonòmica més consolidada de la FORTA i la única que es manté líder en el seu propi mercat, el català, i així ho confirma l'anuari Geca que destaca la seva actuació principalment en el període comprès de l'any 1998 al 2005.

El macrogènere ficció és el gran paraigües que acull els diferents gèneres, com la comèdia de situació, les sèries dramàtiques, les telenovel·les i la telecomèdia, tots ells presents en la ficció de TVC.

3. La comèdia de situació

Les *sitcoms* realitzades per TV3 en el període de 1984 a 1988 no compleixen amb els cànons del format; no obstant això, respecten algunes normes bàsiques, com la duració i l'enregistrament en viu. Des del 1984 fins el 2005, hem comptabilitzat un total de 18 comèdies de situació de producció pròpia a TV3.

Elaboració pròpia a partir de dades obtingudes de Baget (1999, 2002), EUROMONITOR, obtingudes de l'article "TV3: una televisión 10 de calidad i audiencias masivas." (Prado, E., Larrègola, G., en anuario GECA 2005:197), Informes de la CCRTV (1997-2005), Anuari Geca (1998 al 2006), Vilches et al. (1999, 2002).

Els anys (1991, 1992 i 1993) en què es produeix major quantitat de comèdies de situació coincideixen amb l'aparició de les cadenes privades en l'àmbit televisiu espanyol i potser aquesta va ser l'estratègia per a contrarestar el repartiment de l'audiència.

La *sitcom* "Carme i David, cuina, menjador i llit", estrenada el 27 de abril de 1984, va inaugurar la producció de ficció pròpia a TV3. Amb un total de 13 capítols, la sèrie -que va contar amb l'escriptor Terenci Moix com a guionista- narra la història d'un home i una dona divorciats.

La següent comèdia de situació, "Tot queda en família", és una sèrie de 12 capítols produïda per Lalragalta i TV3 que es basa en l'explotació dels tòpics d'una família catalana dels vuitanta, però va passar desapercebuda. No va ser fins el 1988 que una comèdia de situació, "De professió A.P.I.", va obtenir reconeguts índexs d'audiència i es va consolidar amb una segona temporada. Aquesta sèrie és especialment significativa perquè dona inici a la carrera d'Esteve Duran a TV3, on dirigeix, escriu guions i realitza. La història que es planteja a la sèrie tracta sobre una agència immobiliària dirigida per un home de cinquanta anys, casat i sense fills, que viu al barri de la Bonanova, a la ciutat de Barcelona.

Després de “De professió A.P.I.”, la resta de produccions de Duran es van donar en cascada i en menys de tres anys produiria quatre comèdies de situació més. Els títols de les sèries són: “Tot un senyor” (1989), “Sóc com sóc” (1990), “Avui per demà” (1991) i “Quart segona” (1991). En totes elles, Duran és responsable del guió, la direcció i realització. Les seves històries relaten la convivència familiar, veïnal, relacions de parella i amoroses, amanides amb les situacions de la vida laboral.

El monopoli creatiu d’Esteve Duran en la comèdia de situació arribaria a la seva fi al 1992 amb l’estrena de “Teresina, S.A.”, la primera incursió de “La Cubana” en aquest gènere. Anteriorment, el grup teatral va realitzar una minisèrie basada en espais de ficció de 3 a 5 minuts, titulada “Els Grau” (1991 a 1992). La història de “Teresina, S.A.” gira al voltant de la vida de tres germanes solteres de més de 50 anys que decideixen muntar una empresa contractant als seus veïns com a treballadors.

Amb la intenció de descobrir nous talents per a la producció de sèries de ficció a TV3, a principis dels anys noranta, la cadena va obrir una convocatòria d’un concurs de guions i el premi va consistir en la realització del projecte. Va ser així com “L’agència de viatges” es produeix al 1993 sota la direcció de Jordi Roura i guió de Ramón Solsona i Enric Gomá.

La *sitcom* “Quico”, dirigida per Ricard Reguant, es va realitzar al 1992 i la seva producció es prolongaria tres temporades més, fins 1995, amb un total de 52 episodis emesos de 30 minuts de durada cadascun. Aquesta és la primera sèrie, al menys de la dècada dels noranta, de la qual es produeixen més episodis, mantenint-se en pantalla gairebé quatre anys. “I ara què, Xènia?” (1993) és la segona comèdia de situació dirigida per Reguant, però que no assoleix els resultats obtinguts per “Quico”.

La producció de comèdies de situació pateix una lleu crisi a partir de l’any 1993 fins al 1996, no obstant això, aquestes no deixen de realitzar-se. En concret, les dues sèries que es produeixen en el període assenyalat són “Oh! Europa” i “Oh! Espanya”, ambdues protagonitzades i realitzades pel grup teatral “Dagoll Dagom”. En elles es relata la història d’un grup de catalans que inicien un viatge per Europa i per Espanya respectivament.

La levitat de la crisi de la comèdia de situació a la qual ens referim en el paràgraf anterior es va aguditzar durant els anys 1997 a 1999, període en què no es va realitzar cap sèrie d'aquest gènere. En aquest context, sorgeix la comèdia de situació que compliria amb tots els cànons prescrits per la tradicional comèdia de situació nord-americana, ens referim a "Plats bruts". La idea original és de les productores "El Terrat" i "Kràmpac", i ambdues realitzen la coproducció amb TV3. Degut al gran èxit obtingut per la sèrie, aquesta es va programar en diverses plataformes digitals doblada al castellà, sota el títol "Platos sucios". La sèrie es va mantenir tres temporades en pantalla, amb 73 episodis de 25 a 30 minuts cadascun.

El 7 de gener de 2001 "Dagoll Dagom" fa una segona incursió en la comèdia de situació amb l'estrena de "Psico Express", una sèrie que el grup teatral produeix per a TV3 i que es basa en un consultori de psicòlegs que utilitzen les noves tecnologies per a realitzar les seves consultes.

El mateix any, 2001, s'emeta la sèrie "Jet lag", idea original de Cesc Gay i la companyia teatral "T de Teatre". Aquesta *sitcom* és, fins l'estiu de 2007, la producció d'aquest gènere amb més episodis realitzats i, en conseqüència, amb més temporades en pantalla des de la seva estrena. Tres hostesses que comparteixen pis protagonitzen la sèrie.

Les següents produccions de *sitcoms* a TV3 (2003 a 2007) són fruit del que anomenarem "l'Escola de Plats bruts". És a dir, les sèries "L'un per l'altre" (2003-2004) i "Lo Cartanyà", ideades, dirigides, realitzades, escrites i/o protagonitzades per persones que van participar a "Plats bruts".

En el cas de "L'un per l'altre" (2003-2004), els guionistes són Sergi Pompermayer i Jordi Sánchez, abans guionistes de "Plats bruts". A més, Sánchez va protagonitzar ambdues sèries.

Per últim, "Lo Cartanyà", produïda conjuntament amb "El Terrat", es va estrenar el 19 de setembre de 2005, amb Sergi Pompermayer en el seu equip de guionistes. Es van realitzar 30 episodis d'una duració de 30 minuts cadascun. L'últim es va emetre el 8 de febrer de 2007.

Del total de les comèdies de situació de producció pròpia que conformen la nostra base de dades, la majoria narra temàtiques que es relacionen amb l'àmbit professional i familiar dels personatges. En aquest sentit, els espais a què fan

referència les sèries són la llar, el lloc de treball i, en alguns casos, els personatges comparteixen un espai comú, com pot ser un bar, una casa, etc. Totes les històries es desenvolupen en un temps contemporani i en un context barceloní, com l'Eixample, el barri de Gràcia, la Bonanova o la Rambla de Catalunya.

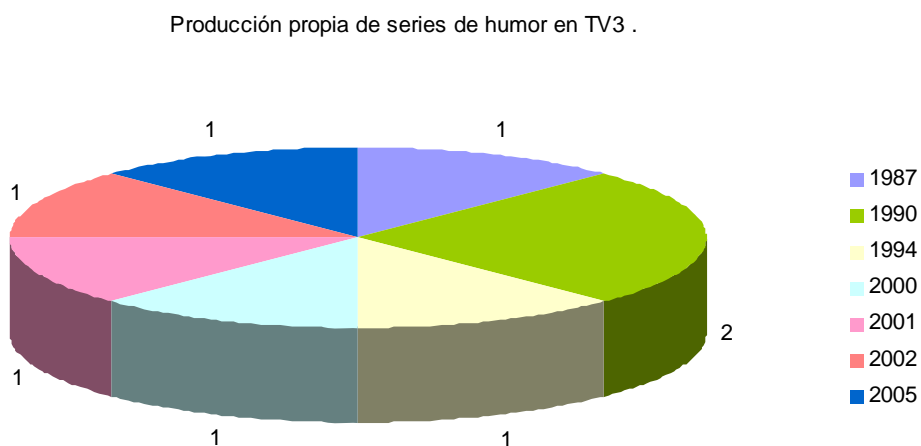
Podem concloure, doncs, que amb la comèdia de situació TV3 aconsegueix realitzar productes de ficció propers al mercat català, principalment al barceloní, no només per la llengua en què s'emeten les sèries, sinó pels contextos representats i les situacions quotidianes que contenen les seves històries.

4. Series d'humor

L'humor és un dels ingredients fonamentals en la programació de Televisió de Catalunya i aquest no només és present en les comèdies de situació.

La primera sèrie d'humor a TV3 és "Tres estrelles" i es va emetre l'any 1987. Amb aquest programa, el grup teatral "Tricycle" inaugura el seu pas per les sèries de ficció de la cadena catalana.

"Tres estrelles" és el primer producte que TVC ven a la cadena pública d'àmbit estatal, Televisió Espanyola. El següent gràfic ens mostra que són vuit les produccions d'humor realitzades des de 1987 fins el 2005.

Elaboració pròpia a partir de dades obtingudes de Baget (1999, 2002), EUROMONITOR, obtingudes de l'article "TV3: una televisión 10 de calidad i audiencias masivas." (Prado, E., Larrègola, G., en anuario

GECA 2005:197), Informes de la CCRTV (1997-2005), Anuario Geca (1998 al 2006), Vilches et al. (1999, 2002).

Una de les claus de l'humor a TV3 són les parodies, precisament les protagonistes de la sèrie "Vindrem a sopar", produïda l'any 1990, i de la qual es van emetre 13 capítols.

El grup de teatre "La Cubana", després de protagonitzar i ser responsable de l'espectacle de cap d'any a TV3, al 1990 comença la seva producció televisiva a partir de la realització d'una minisèrie, "Els Grau", amb capítols de 3 a 5 minuts de durada. El programa el protagonitzen els diferents membres d'una una família que apareixen asseguts en un sofà davant de la televisió i es dediquen a criticar els programes televisius. La sèrie es va mantenir dues temporades en pantalla.

El director Xavier Borrell dirigeix la sèrie "Ell i ella" el juliol de 2001, una minisèrie amb capítols de 6 minuts de durada, protagonitzada per una parella que discuteix qüestions sentimentals.

Sense cap dubte, els "reis" d'aquest gènere a TV3 són el "Tricycle". Després de "Tres estrelles", dirigeixen "Xoof!" (1994), "Dinamita" (2000) i "Trilita" (2005).

La sèrie "Dinamita" es manté quatre temporades en pantalla i s'emet en dos blocs. El primer, del 2000 al 2001 i, el segon, de 2003 al 2004. En totes les temporades, la sèrie va obtenir importants percentatges de quota de pantalla, amb una mitjana del 28,15%, segons dades de l'Informe de l'Audiovisual a Catalunya 2004. Els resultats d'aquesta sèrie no tenen precedent, tractant-se d'aquest format, a la televisió espanyola. Resultats que creen tendència entre les produccions del "Tricycle" i TV3, i que continuen amb "Trilita", que obté un 22,4% de quota de pantalla. En total, el "Tricycle" ha dirigit i protagonitzat el 50% de les sèries d'humor de TV3. L'any 1992, aquest grup teatral realitza "Festes populars" (1992), una minisèrie que no ha quedat contemplada en la nostra base de dades perquè el seu format no correspon amb els cànons de les sèries que van guiar la nostra classificació.

5. Les telenovel·les

Les produccions de ficció de Televisió de Catalunya han destacat, sobretot, pels índexs d'audiència assolits, la originalitat i tractament dels formats i, també,

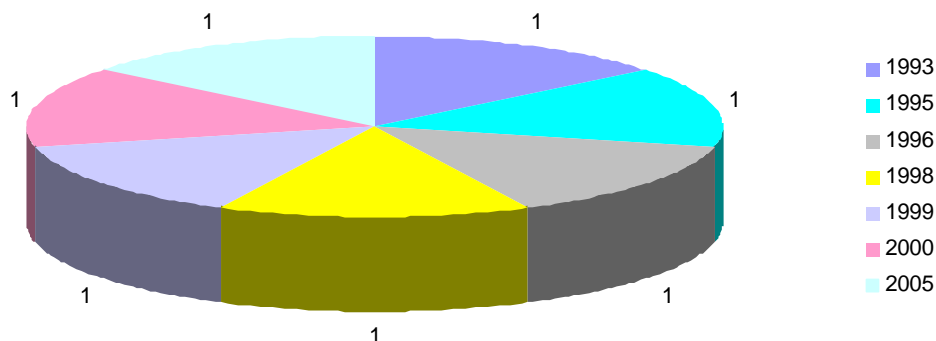
per ser precursors d'alguns d'ells a Espanya. Tot l'explicat cobra més sentit, o valor, si es té present que estem parlant d'una cadena autonòmica.

El desenvolupament de la telenovel·la, com a format, a l'Estat Espanyol s'inicia amb la emissió a TV3 de "Poble Nou" l'any 1993. A TVE s'havien adaptat obres de teatre per la televisió, no obstant això, l'antecedent de la telenovel·la que compleix amb les condicions del gènere és "Poble Nou". La vida d'una família de classe mitja que viu en un barri barceloní constitueix el nucli central d'aquesta sèrie, dirigida per Jaume Bonacolocha, Eugeni Margallo i Joan Bas, amb guions de Josep M. Benet i Jornet.

Els motius pels quals "Poble Nou" es considera una peça clau en la producció de la ficció a TVC són diversos, entre els quals es troba el fet d'haver aconseguit una xifra històrica en els índexs d'audiència. Durant la seva emissió, va assolir una mitjana de 1.500.000 espectadors. A més, el dia del seu desenllaç, el 26 de desembre de 1994, va captar un 46,7% de quota de pantalla, amb 1.846.000 espectadors. Al 1995, Antena 3 va comprar la sèrie ("Los mejores años") i la va emetre doblada al castellà al mes gener d'aquest any, en horari de *prime time*, a les 20:30 hores. Malgrat tot, els resultats no van ser satisfactoris, per la qual cosa es va canviar a l'horari matutí.

A TV3 s'han produït un total de set telenovel·les des de 1993 fins el 2005, quantitat que equival al 12% del total de la producció de ficció pròpia emesa de 1984 a l'estiu de 2007. El gràfic següent descriu l'evolució de les telenovel·les a TV3, des de 1993, any en què es va estrenar "Poble Nou".

Telenovelas de producción propia de TV3 (1985-2007).

Elaboració pròpia a partir de dades obtingudes de Baget (1999, 2002), EUROMONITOR, obtingudes de l'article "TV3: una televisión 10 de calidad i audiencias masivas." (Prado, E., Larrègola, G., en anuario GECA 2005:197), Informes de la CCRTV (1997-2005), Anuario Geca (1998 al 2006), Vilches et al. (1999, 2002).

El relleu de "Poble nou" és la telenovel·la "Secrets de família", on novament la temàtica familiar és la protagonista. Es va estrenar el 16 de gener de 1995 i va arribar a la seva fi el 23 de desembre del mateix any. La història se centra en la rivalitat entre els Riera i els Alsina, i al voltant d'aquestes dues famílies es desenvolupen les trames del melodrama.

De les històries de context gironí de "Secrets de família", TV3 ofereix als telespectadors un canvi d'escenari amb el melodrama "Nissaga de Poder", que es desenvolupa en les comarques catalanes de l'Alt Penedès i l'Anoia. La sèrie aconsegueix mantenir-se dues temporades en pantalla amb bons índexs d'audiència i una mitjana de *share* del 36%. L'anuari Geca de 1999 destaca que el tancament de la telenovel·la va ser seguit pel 25% de la població catalana. *La característica más acusada de "Nissaga de poder" es su voluntad transgresora. Su personaje central, Eulalia Montsolís, tiene relaciones con su hermano, da luz a un hijo de ambos que no es fruto del azar o de una falsa identidad, sino que es asumido por los dos; asesina a su sobrino (y también amante); contrata los servicios de un gigoló, a quien utilizará como arma personal contra su mortal enemiga Montserrat Capdevila...* (Pérez, J. (Dir.) 1999: 221). Gràcies a l'èxit de "Nissaga de poder", al 1999 es va estrenar la segona part de la història amb "Nissaga: L'herència". Malgrat tot, d'aquesta edició es van gravar només 26 capítols.

La següent aposta de TVC en la producció pròpia de telenovel·les és “Laberint d’ombres”, que segons les declaracions del seu guionista Josep M. Benet i Jornet al diari “El País” (25/04/1998) és una sèrie en què es va donar “més força a l’intriga”, ubicant-se “entre Poble Nou i Nissaga”.

La producció de TV3 passa de la comarca del Vallés, concretament de Sabadell (ciutat en què es va gravar “Laberint d’ombres”) a la ciutat de Barcelona i escull el seu barri de Sant Andreu com a escenari per desenvolupar la telenovel·la “El cor de la ciutat”. El 21 de gener de 2008 la telenovel·la portava 1.507 capítols, convertint-se en la sèrie de ficció més llarga de la història de Televisió de Catalunya, al menys fins a aquesta data.

En la programació de TV3 coincideixen durant l’any 2004 dues telenovel·les: “El cor de la ciutat” i “Ventdelplà”. Aquesta última s’emet dilluns i dimarts en horari *prime time*. En la recerca de noves ofertes atractives per l’audiència, TV3 arrisca el seu horari de més audiència i programa la telenovel·la “Ventdelplà” en l’espai en què tradicionalment emet sèries d’humor o comèdies de situació. Aquesta estratègia (programar telenovel·les en *prime time*) llavors ja és una tradició en altres països, com Mèxic, Veneçuela, Colòmbia o Brasil.

A “Ventdelplà” participen dues figures importants en el desenvolupament de la telenovel·la a TV3. És el cas de Josep M. Benet i Jornet com a guionista i director - abans guionista del popular melodrama “Poble Nou”, i director de “Nissaga de Poder” i “Nissaga: L’herència”- i de l’actriu Emma Vilarsau com a protagonista, paper que també assumeix en quatre de les set telenovel·les que s’han produït a TVC.

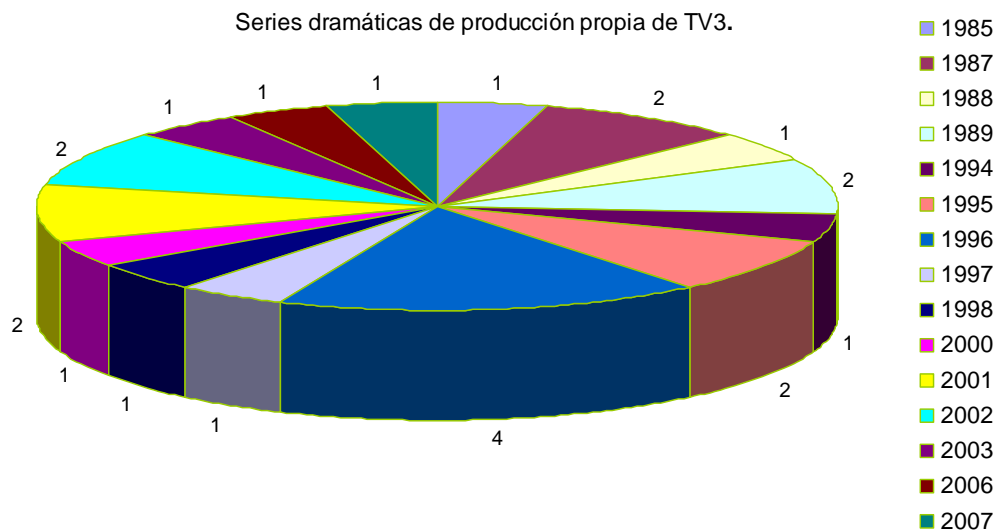
En una entrevista realitzada a Albert Rubio (en el moment Cap de Programes de TV3), publicada al diari “El País” (25/04/1988) afirma que “des de 1992 –quan encara no s’havia emès Poble Nou- fins el 1997, l’audiència en aquest horari –el de sobretaula- ha passat de 272.000 telespectadors de mitjana fins a 588.000”.

És a dir, la telenovel·la ha funcionat a la Televisió de Catalunya per crear i consolidar l’horari de sobretaula. Però, a més, tot el context representat en les telenovel·les és completament proper a la seva audiència, i no només la barcelonina (com succeeix a la comèdia de situació), sinó que s’estén gairebé per tota la geografia catalana. En la mateixa entrevista referida, intervé Jordi Benet, qui exposa que l’èxit d’aquestes sèries és perquè “no connectem amb la societat pels temes que tractem, sinó que allò que hi ha sota la trama és el que influeix en

el públic. Sota les històries hi ha molta informació: un model de vida de tolerància, respecte i enteniment del món que ens envolta. Això és el que arriba". (Diari El País 25/04/1988 –originalment en castellà).

6. Les sèries dramàtiques

Les sèries dramàtiques són un altre bastió de la ficció de TV3. Al llarg de la història d'aquesta cadena s'han realitzat 23 sèries dramàtiques, de diferent durada, temàtiques, espais i temps, i aquestes representen un 41% del total de la producció de ficció registrada en la nostra base de dades.

Elaboració pròpia a partir de dades obtingudes de Baget (1999, 2002), EUROMONITOR, obtingudes de l'article "TV3: una televisión 10 de calidad i audiencias masivas." (Prado, E., Larrègola, G., en anuario GECA 2005:197), Informes de la CCRTV (1997-2005), Anuario Geca (1998 al 2006), Vilches et al. (1999, 2002).

Es produeix una mitjana d'una a dos sèries dramàtiques cada any des de 1985 a 2007. La sèrie pionera d'aquest gènere va ser "Mecanoscrit del segon origen", adaptació televisiva de la novel·la de Manuel de Pedrolo, estrenada el 29 de desembre de 1985. D'aquesta ficció es van produir 10 capítols. La següent sèrie dramàtica de TV3 no s'estrenaria fins el 1987, sota el títol "13x13", dirigida per Ricard Reguant, qui també seria el responsable de "Crònica negra", estrenada el 28 d'octubre de 1988.

Tretze contes populars són la base de la sèrie "13x13", escrits per firmes catalanes com Josep M. Benet i Jornet, Jaume Cabré, Jaume Fuster, Montserrat Roig, Maria

Antonia Oliver, Jordi Teixidor, Pere Calders, Rodolf Sirera, Manuel de Pedrolo, Joan Oliver i Carme Riera.

El director Gustavo del Real va estrenar el 5 de juliol de 1987 la sèrie "Candel", de 7 capítols, on desenvolupa el tema de la immigració establerta a Catalunya després de la Segona Guerra Mundial.

La producció de sèries dramàtiques de TV3 tanca la dècada dels vuitanta amb dos títols: "L'avi Bernat", estrenada el 1991 i dirigida per Esteve Durán, i "La granja" al 1989. Aquesta última formava part d'un programa de debat anomenat "La vida en un xip" i desenvolupava espais de ficció de 15 minuts en els quals s'escenifiquen diversos punts de vista sobre el tema que després s'anava a tractar a la discussió del programa.

Durant la dècada dels noranta es van realitzar nou sèries dramàtiques: "Estació d'enllaç" (de 1994 a 1999), "Pedralbes Centre" (1995), "Rosa" (1995), "Rosa, punt i a part" (1996), "Rosa, la lluita" (1996), "Dones d'aigua" (1997), "El joc de viure" (1996-1997), "Sitges" (1996) i "Laura" (1998 a 1999).

"Estació d'enllaç" es va mantenir cinc temporades en pantalla, amb un total de 140 episodis de 45 minuts de durada. La sèrie relata diferents històries que es desenvolupen dins de l'estació d'un tren.

Un fenomen que no s'ha tornat a repetir en els serials dramàtics d'aquesta cadena és la realització d'una saga de la sèrie, no en una altre sèrie més, sinó en dos més. És el cas de "Rosa", dirigida per Eduard Cortés. Finalitzada la sèrie, a l'abril de 1996 es va emetre "Rosa, punt i a part" fins el maig de 1996 i, després, es va programar pel 20 de maig del mateix any "Rosa, la lluita".

Durant aquesta primera dècada del 2000 s'han produït vuit sèries dramàtiques com: "Crims" (2000), "Des del balcó" (2001), "Temps de silenci" (2001), "Mirall trencat" (2002), "Setze dobles" (2003), "Mar de fons" (2006) i "La Via Augusta" (2007). Tres de les vuit sèries esmentades, "Temps de silenci", "Mirall trencat" i "Setze dobles", estan dirigides per Xavier Borrell.

La varietat de la ficció en les sèries de TV3 està en el gènere dramàtic, on existeix més flexibilitat per recórrer a noves temàtiques i més llibertat per jugar amb els

espais i els temps de la narració. En les sèries dramàtiques, igual que a les telenovel·les, sol estar present la proximitat amb l'audiència.

7. Conclusions

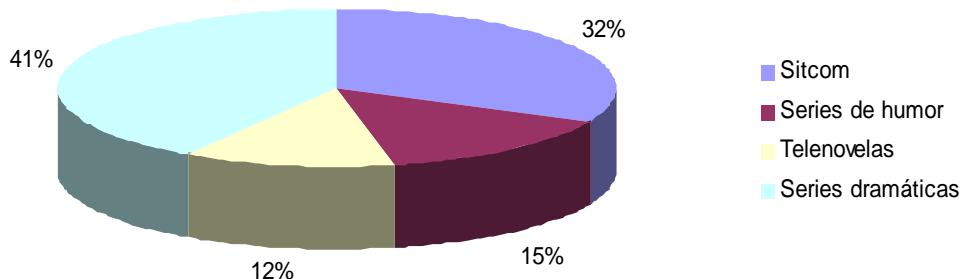
Abans d'establir alguns matisos generals sobre la producció pròpia de les sèries de ficció que hem descrit, farem un breu repàs per les sèries històriques i produccions de ficció infantils que no van ser incloses a la nostra base de dades.

De les sèries històriques n'hem d'esmentar tres: "Arnau" (1984), "La memòria dels cargols" (1999) i "Històries de Catalunya" (2003 a 2005). Aquesta última és un híbrid entre ficció i documental. "Arnau" és una sèrie que narra la vida del Comte Arnau, dirigida per Lluís M. Güell. El grup teatral "Dagoll Dagom", a més de realitzar comèdies de situació per a TV3, va realitzar la sèrie històrica, "La memòria dels cargols", en la qual es representa la història de Catalunya des del segle XIII fins a finals del XX.

Alguns títols de la programació de ficció infantil són: "Mecanoscrit del segon origen" (1985), "A la recerca de l'astàleg de bronze" (1985), "Kiu i els seus amics" (1986), "Olina Molls" (1986), "El viatge" (1987) i "Judes Xanguet i les maniquins" (1988). A més, dins del programa infantil "Fes Flash", estrenat al desembre de 1984 i del qual es van realitzar tres temporades, s'inclouen alguns dibuixos animats, com "El bosc de Gari-Gori" (titelles), "L'oficina dels temps", "Poltrona Express" -sèrie protagonitzada pel pallasso Tortell Poltrona- i "Polifàntic" (dibuixos animats).

Les sèries estudiades han estat organitzades en quatre gèneres: *sitcom*, telenovel·la, sèries d'humor i dramàtiques. Cal recordar que en el nostre registre hem prescindit dels dibuixos animats i les sèries històriques, així com la ficció que no complís amb la condició de serialitat. En el gràfic següent expressem els percentatges que cadascun dels gèneres referits dins la nostra base de dades representen respecte del total de la producció pròpia de ficció de TV3.

Representación porcentual de los géneros que conforman las producciones de ficción propia de TV3 observadas en nuestra base de datos (1984-2007).

Elaboració pròpia a partir de dades obtingudes de Baget (1999, 2002), EUROMONITOR, obtingudes de l'article "TV3: una televisión 10 de calidad y audiencias masivas." (Prado, E., Larrègola, G., en anuario GECA 2005:197), Informes de la CCRTV (1997-2005), Anuario Geca (1998 al 2006), Vilches et al. (1999, 2002).

La sèrie dramàtica és el gènere que més títols ha produït a TV3, un 41%, seguit de les comèdies de situació amb una representació del 32%, les telenovel·les amb un 13%, i les sèries d'humor amb un 15%. Aquestes dades s'han de matisar si considerem que es produeixen més capítols d'una telenovel·la que d'una sèrie dramàtica o d'una comèdia de situació. En aquest sentit, existeix una clara supremacia del melodrama per sobre de la sèrie dramàtica. D'aquesta última normalment es produeixen 13 episodis en una temporada, mentre que d'un melodrama es realitzen 187 capítols. La realització de la resta de gèneres, en comparació amb la telenovel·la, és intermitent.

Malgrat tot, la ficció a TV3, qualsevol dels seus gèneres, representa un context i un temps lligats a una realitat catalana. Expressa una determinada vida quotidiana amb temàtiques que són properes als catalans. Això es justifica a partir del fet evident que Televisió de Catalunya és l'única cadena autonòmica que controla el seu propi mercat.

En l'àmbit de les sèries de ficció podem observar un ventall divers de la identitat cultural catalana. En les telenovel·les i en les sèries dramàtiques, les representacions contextuais estan presents, principalment, en els espais en els quals es desenvolupa la narració. Això s'explica perquè els pressupostos assignats a aquests projectes permeten canviar constantment d'escenari, gravar en exteriors i

en diferents comarques de la geografia catalana. En les comèdies de situació, l'imaginari o els referents que fan al·lusió a aquesta idea del "context català" estan presents en els diàlegs, en algunes imatges de les cortinetes i en la música escollida, fent especial referència al context barceloní.

Referències

Baget, Josep (1999): "Quaranta anys de televisió a Catalunya". Edit. Pòrtic, Barcelona.

Baget, Josep (2003): "La nostra. Vint anys de TV3". Edit. Proa, Barcelona.

Contreras, J., Pérez, R. (Dir.) et.al. (2000): "El anuario de la televisión 2000". Edit. Geca.

Contreras, J., Pérez, R. (Dir.) et. al. (2001): "El anuario de la televisión 2000". Edit. Geca.

Pérez, J. (Dir) et. al. (1998): "El anuario de la televisión 1998" Edit. Geca Consultores, S.A.

Pérez, J. (Dir.) et. al. (1999): "El anuario de la televisión 1999" Edit. Geca Consultores, S.A.

Pérez, J., Zubiaurre, L. et. al. (2002): "El anuario de la televisión 2002" Edit. Geca Consultores, S.A.

Pérez, J. (Dir). et. al. (2003): "El anuario de la televisión 2003" Edit. Geca Consultores, S.A.

Pérez, J. (Dir.) et. al. (2004): "El anuario de la televisión 2004" Edit. Geca Consultores, S.A.

Pérez, J. (Dir.) et.al. (2005): "El anuario de la televisión 2005" Edit. Geca Consultores, S.A.

Vilches, Lorenzo, et. al., (1999): "La ficción nacional por fin a escena" En: Anàlisi, 23, Edit. UAB, Barcelona.

Vilches, Lorenzo (2002): "L'evolució de la ficció pròpia a Catalunya" (25-32). En: Quaderns del CAC, "La producció de ficció televisiva a Espanya" Núm. extraordinari, novembre 2002. Edit. Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

Informes

Informe anual de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (1997 al 2005):

http://www.ccrtv.cat/corporacio/corporacio_informe_anual_cat.htm